
Babičky se chovají ke každému vnoučeti jinak. Podle jeho potřeb

Babičky se chovají ke každému vnoučeti jinak. Podle toho, jaké má potřeby

Doktorandka oboru historická sociologie na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy Tereza Čepilová se ve své disertační práci zabývá proměnami obrazu a role babičky v české rodině z pohledu tří generací vnoučat – současných babiček, matek a dětí.

<blockquote class="rightfloat"> <p>Cílem mého výzkumu bylo odhalit samu podstatu babičkovské role. Snažila jsem se jít více do podrobností a zkoumat faktory ovlivňující četnost a podobu péče o vnoučata.</p> </blockquote>

Vedle rodičů je pro dítě důležitý i vliv dalších blízkých příbuzných – zejména právě babiček. Čím vás toto téma lákalo?

Pro svou magisterskou práci jsem dělala výzkum, v němž jsem zjišťovala, jak děti pátého ročníku základní školy tráví volný čas během všedních dnů a babičky se ukázaly být jeho součástí – navštěvovaly je, hlídaly, případně vozily na různé kroužky. Jejich role mě zaujala a rozhodla jsem se na ni zaměřit v projektu, s nímž jsem se pak hlásila do doktorského studia.

Jak jste výzkum pojala?

Realizovala jsem rozhovory s prvňáčky, v naprosté většině šlo o dívky, dále s jejich maminkami a babičkami. Cílem bylo odhalit samu podstatu babičkovské role, protože mi přijde, že pokud se o ní dnes hovoří, týká se zejména hlídání. Snažila jsem se jít více do podrobností a zkoumat faktory ovlivňující četnost a podobu péče o vnoučata. Na druhou stranu je potřeba zdůraznit, že jsem hovořila pouze se ženami, které měly o rozhovor zájem a úloha babičky je pro ně důležitá. Ty, které ji vnímají okrajově, nebo jim je dokonce na obtíž, neměly o výzkum zájem. Vůči této skupině babiček se vymezovaly zpovídané ženy – některé se podle nich věnují samy sobě, užívají si volný čas a s vnoučaty se sice vídají, nicméně nejsou pro ně na prvním místě.

<blockquote class="leftfloat"> <p>Žena se na svou roli babičky připravuje, i když do určité míry nevědomě, celý život. Ovlivňují ji celospolečenské, rodinné a individuální faktory.</p> </blockquote>

Kolik respondentů jste oslovila?

Informativní letáčky o možnosti zapojit se do výzkumu jsem dávala do devíti tříd základních škol. Nakonec jsem hovořila zhruba s desetinou oslovených – dvaadvaceti dětmi, dvanácti maminkami a osmi babičkami.

Rozumím tomu správně, že každý v rozhovoru vzpomínal na svou babičku a tímto způsobem jste si poskládala informace o třech generacích?

Přesně tak. Děti hovořily o svých babičkách, maminky o svých babičkách a současné babičky vzpomínaly na ty své – což je ta nejstarší generace žen, které budu ve výzkumu zmiňovat.

Na studentské konferenci, již organizovala Fakulta humanitních studií UK, jste měla na toto téma přednášku Celoživotní cesta k roli prarodiče. Tento poznatek vám vyplynul z rozhovorů?

Analýzovala jsem faktory, které podle babiček ovlivňují jejich roli, a dospěla k závěru, že se na ni – do určité míry nevědomě – připravují celý život pod vlivem celospolečenských, rodinných a individuálních faktorů.

<blockquote class="rightfloat"> <p>Celkově se ukázalo, že děti vnímají babičky jako ty hodné, jež si s nimi hrají, v zásadě nehovořily o negativních vlastnostech nebo o něčem, co jim na babičkách vadí.</p> </blockquote>

Jaké jsou ty celospolečenské?

Velká část babiček hovořila o atmosféře strachu o děti, který zde obecně panuje, a ztotožňovala se s ním. I proto se například tolik angažují v doprovázení na kroužky a podobně.

Fakt, že podoba budoucí babičkovské role je utvářena již v dětství, spadá mezi rodinné vlivy?

Ano, ale určující není pouze dětství. Je nutné brát v potaz také skutečnost, že babičky byly samy matkami a nějakým způsobem vnímaly péči vlastní matky či tchyně o své děti – i to je formovalo.

A poslední, individuální faktor?

Ten se týká přímo vnoučete – jeho věku, pohlaví, povahy a rodinného zázemí. Situace se například zásadně změní, když dojde k rozvodu.

Jak jste pracovala s dětmi?

Poprosila jsem je, zda by mi nakreslily svou babičku, a nechala zcela na nich, kterou zvolí. Trochu jsem očekávala, že z toho poznám, jakou babičku mají raději, protože z etického důvodu jsem se jich na to přímo ptát nechtěla. Ale nebylo to tak. Dítě například chtělo nejprve nakreslit jinou babičku, avšak říkalo, že nemá správnou pastelku, aby přesně vystihlo podobu jejích vlasů. Následně jsme si povídaly o babičce – jaká je, kdy se vídají, co spolu dělají.

Co vnoučata říkala?

Celkově se ukázalo, že děti vnímají babičky jako ty hodné, jež si s nimi hrají, v zásadě nehovořily o negativních vlastnostech nebo o něčem, co jim na babičkách vadí. Když jsme třeba narazili na téma, že se jim jedna babička tolik nevěnuje, rozhodně mi nepřišlo, že by ji proto měla méně ráda. Překvapilo mě – a objevuje se to u všech tří generací – že všichni dotazovaní označují za babičky i ženy, které s nimi nejsou v příbuzenském vztahu, například chůvy. Chovaly se k nim jako babičky, proto o nich takto i hovořili.

<blockquote class="leftfloat"> <p>Maminky zmiňovaly, že se babičky k jednotlivým vnoučatům chovají odlišně. V praxi se to ukazuje třeba při obdarovávání. Jednomu dají více menších dárků a druhému jeden dražší.</p> </blockquote>

Jaké jsou rozdíly v péči o vnoučata mezi jednotlivými generacemi?

Spíše mluvíme o odlišném trávení času s nimi. V minulosti žily rodiny více pospolu a babička byla tak říkajíc všude přítomná. Nicméně dohlížela na děti jako by zpovzdálí, jelikož měla spoustu povinností kolem domácnosti či hospodářství. Uvařila jim, s něčím pomohla, případně děti zapojila do práce, což byl jejich společně strávený čas. Naopak současné babičky jsou s vnoučaty sice méně, ale věnují jim v tu chvíli veškerou svou pozornost.

Co zajímavého jste zjistila u současných matek?

Zde docházelo ke srovnávání. Často například zmiňovaly, že se babičky k jednotlivým vnoučatům chovají odlišně, i když samy děti o tom nehovořily. V této části vidím velký potenciál následné analýzy, protože z vyprávění babiček je naopak patrné, že se sice ke každému vnoučeti chovají jinak, ale dělají to pro jeho dobro – snaží se dát každému to, co potřebuje.

Objektivně se však jednomu mohou věnovat více než druhému.

Neřekla bych více, ale jiným způsobem. Maminky ovšem tyto nuance úplně nechápou, vidí hlavně rozdíly. V praxi se to ukazuje třeba při obdarovávání. Jednomu dají více menších dárků, protože si jich dítě váží, a druhému jeden dražší. Z finančního hlediska je to pro babičku stejné, ale z pohledu maminky jedno vnouče dostane méně než to druhé.

Říká se, že s matkami máme lepší vztah než s tchyněmi. Projevuje se to i v péči o vnoučata?

Nemusí být zákonitě lepší, ale je jistě intenzivnější. Dcery totiž vědí, co mohou od svých matek očekávat. Tchyně je prakticky cizí člověk, její výchovné metody jsou jim do značné míry cizí, tudíž mohou mít obavy, jak se bude k dítěti chovat.

U rodičů platí, že prvorozenému věnují nejvíce pozornosti. Je to podobné i u babiček?

Musím říct, že v tomto ohledu to funguje spíše obráceně. Například často mluvily o tom, že první vnouče přišlo do rodiny, když ještě pracovaly, a proto na něj neměly tolik času. To, které přišlo později, si užívají více. Ale s tím, že by se jejich přístup k vnoučatům lišil jen proto, že jedno je starší a druhé mladší, jsem se nesetkala.

Existuje něco, co všechny tři generace babiček spojuje?

Když jsem dotazované žádala, aby mi řekli o své babičce, všichni spontánně vyprávěli o jedné. Ne že by tu druhou měli méně rádi, ale evidentně k ní neměli tak intenzivní vztah. Jednoduše když se řekne babička, je to pro mnoho lidí jedna konkrétní hodná paní, kterou milují a vzpomínají na ni dodnes.

Tereza Čepilová je doktorandkou oboru historická sociologie na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze. Vedle péče o ročního syna dokončuje disertační práci na téma role babičky během posledních tří generací. Dalšími oblastmi jejího odborného zájmu jsou dětská kultura předškolních a školních dětí, volný čas školáků a rodinné vztahy dětí v historicko-sociologické perspektivě.